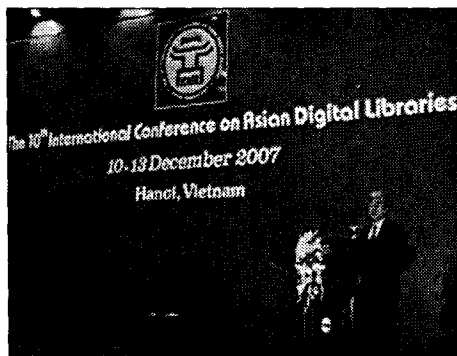

HỘI NGHỊ QUỐC TẾ THƯ VIỆN SỐ CHÂU Á LẦN THỨ X - SỰ KIỆN NỔI BẬT TRONG HOẠT ĐỘNG THÔNG TIN THƯ VIỆN Ở VIỆT NAM NĂM 2007

ThS. Nguyễn Tiên Đức, CN. Lê Thị Hoa
Trung tâm Thông tin KH&CN Quốc gia

I. ICADL – một sự kiện quan trọng trong hoạt động thông tin - thư viện ở châu Á

Thứ trưởng Bộ KH&CN Nguyễn Quân
phát biểu khai mạc Hội nghị

Hội nghị Quốc tế về Thư viện số châu Á (International Conference on Asian Digital Libraries, viết tắt là ICADL) - là sự kiện hàng đầu về thư viện số tại châu Á. Việc tổ chức Hội nghị thường niên này được khởi xướng từ năm 1998 tại Hồng Kông, đến nay đã qua 10 lần hội nghị tại các địa điểm khác nhau, cụ thể là: Hồng Kông- 1998; Đài Bắc (Đài Loan)- 1999; Seoul (Hàn Quốc)- 2000; Bangalore (Ấn Độ)- 2001; Singapore- 2002; Kuala Lumpur (Malaixia)- 2003; Thượng Hải (Trung Quốc)- 2004; Băng Cốc (Thái Lan)- 2005; Kyoto (Nhật Bản)- 2006 và lần thứ X (năm 2007) này ICADL được tổ chức tại Hà Nội - Việt Nam. Qua kết quả 10 lần tổ chức, Hội nghị đã trở thành một sự kiện quốc tế quan trọng và có uy tín lớn trong lĩnh vực tin học và khoa học thông tin thư viện. Hội nghị tập trung vào lĩnh vực tạo lập, phát triển, ứng dụng và triển khai thư viện số, góp phần thúc đẩy việc ứng dụng công nghệ thông tin hiện đại vào hoạt động thông tin-thư viện tại các nước châu Á.

Với chủ đề: “*Thư viện số châu Á: Nhìn lại 10 năm & Hướng tới tầm cao mới*”, Hội nghị lần này tập trung đề cập tới quá trình phát triển của thư viện số tại châu Á trong 10 năm qua, đặc biệt là các dự án trong khu vực, đồng thời thảo luận các xu hướng cũng như công nghệ mũi nhọn trong tương lai về lĩnh vực thư viện số.

Để Hội nghị đạt được các mục tiêu đề ra, một số cơ quan, chủ trì là Trung tâm Thông tin KH&CN Quốc gia phối hợp với Thư viện Quốc gia, Hội Tin học Việt Nam, Thư viện Tổng hợp Tp. Hồ Chí Minh, Đại học Bách Khoa Hà Nội, Đại học Khoa học Tự nhiên Tp. Hồ Chí Minh, Hội Thư viện Việt Nam, Hội Thông tin Tư liệu KH&CN Việt Nam, dưới sự bảo trợ của Bộ Khoa học và Công nghệ đã sớm lên kế hoạch triển khai, lập ra Ban Tổ chức và Ban Chương trình (bao gồm một số cán bộ của Việt Nam và chủ yếu là người nước ngoài). Ban tổ chức gồm các Tiểu ban như: Tiểu ban Tổ chức các khóa học; Tiểu ban Xuất bản; Tiểu ban Tuyên truyền, Tiểu ban Tài chính. Ngay từ đầu năm 2007, Trung tâm Thông tin KH&CN Quốc gia đã tổ chức 2 hội thảo tại Hà Nội (tháng 2/2007) và tại Tp. Hồ Chí Minh (tháng 4/2007) để giới thiệu, quảng bá chi tiết về sự kiện lớn này. Ngoài ra, trang Web về ICADL 2007 cũng được xây dựng và cập nhật kịp thời tất cả các thông tin liên quan.

II. Những hoạt động chủ yếu trong khuôn khổ ICADL lần thứ X

Sau thời gian chuẩn bị gần 1 năm, từ ngày 10 đến 13 tháng 12 năm 2007, tại Trung tâm Hội nghị Quốc tế, Hà Nội, Trung tâm Thông

tin KH&CN Quốc gia phối hợp với một số cơ quan hữu quan, dưới sự bảo trợ của Bộ Khoa học và Công nghệ, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Văn hóa-Thể thao và Du lịch đã tổ chức Hội nghị Quốc tế về Thư viện số châu Á lần thứ X (10th International Conference on Asian Digital Libraries)- viết tắt là ICADL 2007.

Hội nghị đã thu hút sự tham gia của 356 đại biểu chính thức, trong đó 146 đại biểu nước ngoài thuộc 27 quốc gia và vùng lãnh thổ. Nhiều đại biểu là chuyên gia của các trường đại học, viện nghiên cứu nổi tiếng như: Đại học Tổng hợp Columbia, Viện Công nghệ Massachusetts (MIT), Viện Công nghệ Virginia, Thư viện Quốc hội Hoa Kỳ, Viện Công nghệ châu Á (AIT), Đại học Kỹ thuật Nanyang (Singapo), Viện Tin học Quốc gia (Nhật Bản), Viện hàn lâm Khoa học Trung Quốc, Đại học Melbourne,... Tổng số đại biểu trong nước là 210 người. Đó là các nhà quản lý, cán bộ nghiên cứu, cán bộ giảng dạy, cán bộ kỹ thuật, nghiệp vụ hoạt động trong lĩnh vực thông tin-thư viện và các lĩnh vực khác nhau liên quan đến phát triển và ứng dụng thư viện số, như: khoa học máy tính, công nghệ thông tin, lưu trữ, quản lý tri thức,... Ngoài ra, nhiều phóng viên báo chí trung ương và Hà Nội cũng có mặt và đưa tin về sự kiện này.

Trong bài phát biểu chào mừng tại Lễ Khai mạc Hội nghị Quốc tế Thư viện số châu Á lần thứ X, Thủ trưởng Nguyễn Quân đã khẳng định: “Nhà nước Việt Nam đã rất chú ý đến sự phát triển công tác thông tin-thư viện, đặc biệt là phát triển thư viện số. Pháp lệnh Thư viện được Ủy ban Thường vụ Quốc hội thông qua năm 2000 và Nghị định Chính phủ hướng dẫn thi hành Pháp lệnh này đã khẳng định vai trò của Chính phủ trong phát triển hoạt động thư viện, kể cả thư viện số. Gần đây, vào tháng 5/2007, Thủ tướng Chính phủ đã thông qua “Chương trình phát

triển công nghiệp nội dung số của Việt Nam đến năm 2010”, trong đó Chính phủ coi công nghiệp nội dung số là một ngành kinh tế mới hứa hẹn nhiều tiềm năng phát triển, đem lại giá trị gia tăng cao, thúc đẩy phát triển xã hội thông tin và kinh tế tri thức”.

Ông Tạ Bá Hưng - Trưởng Ban tổ chức ICADL 2007, trong lời phát biểu khai mạc Hội nghị cho biết, ICADL được tổ chức lần đầu tiên năm 1998 và được đánh giá là sự kiện quốc tế hàng đầu về lĩnh vực thư viện số và những nghiên cứu công nghệ liên quan. Tập trung vào sự phát triển và sử dụng các thư viện số, ICADL giúp hình thành những xu hướng chính trong phát triển thư viện số tại các nước châu Á. Bên cạnh đó, ICADL còn là diễn đàn quốc tế để các nhà nghiên cứu, các chuyên gia chia sẻ kinh nghiệm về khoa học thông tin và thư viện, khoa học máy tính, khoa học xã hội, hệ thống thông tin, giáo dục và đào tạo,...

Trong khuôn khổ ICADL lần thứ X đã có nhiều hoạt động được diễn ra đồng thời, đó là:

- Hoạt động giới thiệu và trưng bày:

Nhằm phục vụ thiết thực cho các đại biểu tới dự Hội nghị, tại Sảnh ngoài của Hội trường lớn, một số gian trưng bày tài liệu, thiết bị, kết quả hoạt động của một số tổ chức/cơ quan trong nước và nước ngoài (liên quan đến xây dựng và phát triển thư viện số) đã được tạo dựng. Chẳng hạn như các gian của UNESCO, NXB Springer, INASP, Ted Engineering Documents JST, VINAREN,... Tại đây, các đại biểu tham dự đã có cơ hội tham quan và trao đổi ý kiến với các chuyên gia trong suốt thời gian 4 ngày diễn ra Hội nghị.

- Các khóa học:

Có 3 khóa học với 3 chủ đề khác nhau được tổ chức ngay trong ngày đầu tiên của Hội nghị (10/12/2007). 3 chủ đề đó là: Giới thiệu phần mềm GreenStone (1 ngày); Giới

thiệu Thư viện số (1 buổi); Cơ sở dữ liệu truy cập mở (1 buổi). Các khóa học này nhằm giới thiệu và trang bị cho học viên những kiến thức và kỹ năng cơ bản của phần mềm mã nguồn mở Green Stone, những khái niệm và tiếp cận cơ bản của việc xây dựng thư viện số cũng như các CSDL truy cập mở. Có 82 học viên (30% là sinh viên cao học) tham gia 3 khóa học này, chủ yếu là người Việt, hầu hết đến từ các cơ quan thông tin, thư viện. Mặc dù thời gian ngắn nhưng các học viên tham dự đều rất hài lòng với những bài giảng của các giáo sư nước ngoài, họ cũng được cung cấp đầy đủ tài liệu tham khảo.

- Các Hội nghị, hội thảo khoa học:

Đây là phần trọng tâm của các Hội nghị Thư viện số châu Á-ICADL.

Tại ICADL lần thứ X có 3 báo cáo đề dẫn - 3 chuyên đề chung được tổ chức vào nửa đầu các buổi sáng hoặc nửa đầu buổi chiều. 3 báo cáo này được chuẩn bị hết sức công phu và do những chuyên gia hàng đầu trình bày. Đó là PGS, TS. Clara M. Chu-UCLA (Báo cáo 1); Biorn Olstad - Giám đốc công nghệ của FAST (Báo cáo 2) và Gordon Mohr - Giám đốc công nghệ Web của Internet Archives (Báo cáo 3). Tất cả các thành viên tham dự đều nghe chung 3 báo cáo này tại Hội trường lớn với mục đích tiếp cận tổng thể vấn đề của Thư viện số. 3 báo cáo đó là:

+ *Thư viện số dưới lăng kính đa văn hóa và toàn cầu hóa: số hóa và thẩm quyền hóa những cái khác*

+ *Từ tổ chức nội dung đến thẩm quyền của người dùng*

+ *Công cụ lưu trữ cho liên kết trên Web: các thuộc tính mở, quốc tế và toàn diện.*

Ngoài 3 báo cáo chính nêu trên, liên tục trong 3 ngày, từ 11 đến 13/12/2007, nhiều chủ đề đặc thù đã được tổ chức trong 15 hội thảo, tiến hành đồng thời tại 3 phòng hội

thảo khác nhau. Các hội thảo này nhằm phát triển sâu hơn các khía cạnh/vấn đề mà 3 báo cáo đề dẫn đã đề cập. Mỗi đại biểu của ICADL lần thứ X đều có thể tùy chọn chủ đề mình quan tâm để tham dự và trao đổi ý kiến. Tuy nhiên, với cách này có những người quan tâm cùng một lúc 2 hay 3 chuyên đề cũng chỉ có thể chọn tham dự 1 mà thôi.

Có thể nói 15 chuyên đề được trình bày đã đề cập đến những vấn đề quan trọng nhất của việc xây dựng và phát triển thư viện số với nhiều nội dung, thông tin mới, đặc biệt là đối với Việt Nam thì lại càng có nhiều điều cần nghiên cứu kỹ để hiểu và ứng dụng vào thực tế. Chẳng hạn như nội dung của các báo cáo sau đây: Tiện ích và đánh giá/Usability and Evaluation; Lưu trữ tài liệu số/Digital archives; Kỹ thuật tìm tin/Information Retrieval techniques (mức độ 1, 2); Các khía cạnh kỹ thuật đa ngôn ngữ/multilingual techniques; Tìm và sử dụng thông tin/Information seeking and use; Tạo lập Thư viện số châu Âu /European digital library initiatives (sáng kiến bước 1, bước 2,...); Thư viện số đa phương tiện/Multimedia digital libraries; Thư viện số 2.0/ Digital Library 2.0; Khai thác thông tin/Information Mining; Thư viện số và vấn đề đào tạo/Digital libraries and education; Tổ chức/cơ quan thông tin/Information organization.

Tuy nhiên, cũng phải nói rằng, 15 báo cáo này mới chỉ phản ánh được một phần nhỏ nội dung của Kỷ yếu ICADL 2007 với 73 báo cáo. Thiết nghĩ, đây là nguồn tài liệu giá trị để các chuyên gia, cán bộ thông tin, thư viện và cả tin học của Việt Nam tiếp tục nghiên cứu tùy theo khía cạnh và mức độ quan tâm.

Cũng ngay trong buổi chiều ngày đầu tiên của Hội nghị, tại Hội trường lớn, Hội thảo chuyên đề riêng về Thư viện số ở Việt Nam được tổ chức với chủ đề "*Chia sẻ kinh*

nghiệm thư viện số tại Việt Nam/Digital Libraries Development in Vietnam: Sharing Experiences”. Hội thảo đã tập trung vào vấn đề tiếp cận xây dựng thư viện số ở Việt Nam, hiện trạng và những vấn đề đặt ra. Tham dự Hội thảo có 85 đại biểu trong và ngoài nước. Hội thảo đã được nghe 10 báo cáo và sau mỗi báo cáo đều có phần trao đổi ý kiến. Đánh giá hiện trạng cho thấy một thực tế không thể phủ nhận là: mức độ tiếp cận cũng như tình hình xây dựng thư viện số, nhất là ứng dụng các công nghệ tiên tiến ở Việt Nam hiện đang ở mức rất thấp so với thế giới, kể cả một số nước châu Á, thậm chí một số nước ASEAN. Ở Việt Nam, hiện tại các cơ quan thông tin-thư viện chủ yếu mới dừng ở mức độ tiến hành số hóa tài liệu, tổ chức các tài liệu đó thành các sưu tập số, hoặc tiến bộ hơn, một vài cơ quan đưa thử nghiệm CSDL toàn văn lên Web, phục vụ cho khai thác online. Những vấn đề về nghiên cứu kiến trúc thư viện số, phần mềm, giao diện người dùng, liên kết, khai thác mở cũng như chia sẻ trên Web còn rất manh nha. Một số ý kiến cho rằng, việc đầu tư của Nhà nước cũng như của các bộ, ngành còn rất hạn chế và sự chỉ đạo xây dựng thư viện số ở Việt Nam còn ở mức rất chung, chưa rõ nét, chưa có các biện pháp đảm bảo khả thi trong từng giai đoạn để đạt được các mục tiêu đặt ra,...

Tất cả các hội nghị, hội thảo trong khuôn khổ ICADL lần thứ X đều không dùng phiên dịch, các báo cáo cũng như những tham luận, trao đổi ý kiến đều được trình bày bằng tiếng Anh (kể cả Hội thảo riêng về Thư viện số ở Việt Nam mà chủ yếu là người Việt tham dự).

- Về tài liệu:

Nội dung nòng cốt của ICADL lần thứ X được giới thiệu trong Kỷ yếu chính của Hội nghị bằng tiếng Anh với tiêu đề “Asian

Digital Libraries: Looking Back 10 Years and Forging New Frontier” dày 519 trang. Kỷ yếu này gồm 73 báo cáo được tuyển chọn kỹ lưỡng và do Nhà xuất bản Springer phát hành tại CHLB Đức. Kỷ yếu được bán với giá 110 USD (tương đương 1.800.000 VNĐ).

Ngoài ra, tất cả các đại biểu (Việt Nam cũng như nước ngoài) đều được cung cấp miễn phí Kỷ yếu “*Digital Libraries Development in Vietnam: Sharing Experiences - Chia sẻ kinh nghiệm phát triển thư viện số tại Việt Nam*” dày 252 trang, gồm 21 báo cáo chủ yếu là tiếng Việt, có tóm tắt dài bằng tiếng Anh. Đây cũng là một cố gắng lớn của Ban Tổ chức nhằm phục vụ cho Hội thảo chuyên đề riêng về tình hình xây dựng thư viện số ở Việt Nam.

Lễ kỷ niệm 10 năm Hội nghị Thư viện số châu Á cũng đã được tổ chức trọng thể vào tối 12/12/2007 với chương trình cô đọng, thân mật. Đặc biệt là những bài hát dân ca mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc Việt Nam đã gây ấn tượng khó quên cho các đại biểu quốc tế.

Chiều 13/12/2007, các đại biểu nước ngoài đã được đi tham quan Thư viện Quốc gia Việt Nam và Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam. Đây cũng là hoạt động thiết thực nhằm giới thiệu với bạn bè quốc tế những nét văn hóa nói chung và hoạt động thông tin-thư viện nói riêng của Việt Nam.

III. Một vài nhận xét thay cho lời kết

Tại Hội nghị này, Ban Tổ chức không mời phiên dịch. Bởi lẽ, thứ nhất: Hội nghị được tổ chức theo đúng phương thức Hội nghị quốc tế và thứ hai, theo Ban Tổ chức, rất khó tìm được những người phiên dịch có thể đáp ứng được yêu cầu. Lý do là các khái niệm, các kiến thức và kỹ thuật đều rất mới,

gần như mọi người Việt Nam chưa/hoặc ít tiếp cận do đó không thể hiểu cận kề được các báo cáo/các trình bày và như vậy việc dịch xuôi ra tiếng Việt là một điều rất khó khăn. Như vậy, người tham dự Hội nghị có hiểu được nội dung các báo cáo hay không hoàn toàn phụ thuộc vào vốn tiếng Anh cũng như trình độ chuyên môn của mình. Nhiều đại biểu đồng quan điểm cho rằng: nhìn chung là trình độ kiến thức của họ cao quá, chúng ta khó mà tiếp thu được ngay trong hội thảo. Đây là một thực tế mà chúng ta phải suy nghĩ và có hướng phấn đấu.

Khối lượng kiến thức (nội dung) mới mà Hội nghị mang đến là rất lớn, để nắm bắt được, chắc chắn sau Hội nghị các cán bộ thông tin, thư viện và tin học đều phải tiếp tục nghiên cứu tài liệu, trước hết là Kỷ yếu, cũng như trao đổi với các đồng nghiệp nước ngoài.

Đây là lần đầu tiên một Hội nghị quốc tế lớn trong lĩnh vực thông tin-thư viện được tổ chức tại Việt Nam theo phương thức tự trang trải là chủ yếu. Kết quả đã khẳng định là Trung tâm Thông tin KH&CN Quốc gia cũng như một số cơ quan thông tin-thư viện khác hoàn toàn có thể đứng ra tổ chức hội nghị, hội thảo quốc tế lớn theo phương thức này, và như vậy, diễn đàn khoa học về hoạt động thông tin-thư viện qui mô quốc tế sẽ được mở rộng hơn, thường xuyên hơn ngay tại Việt Nam.

Hội nghị ICADL lần này được tổ chức tại Hà Nội là dịp để các chuyên gia, cán bộ của Việt Nam hội nhập quốc tế, học tập và chia sẻ kinh nghiệm với các đồng nghiệp trên thế giới, tìm hiểu cơ hội hợp tác, nghiên cứu và trao đổi kinh nghiệm trong lĩnh vực thông tin-thư viện và tin học nói chung, xây dựng thư viện số nói riêng. Hội nghị tại Hà Nội lần này cũng đã tạo điều kiện cho một số lượng lớn cán bộ thông tin-thư viện

Việt Nam (210 người) tham dự, với chi phí không đáng kể mà vẫn tiếp cận được với các kiến thức mới cũng như thấy được môi trường mang tầm quốc tế của một Hội nghị lớn. Mặt khác, đây cũng là dịp để chúng ta quảng bá hình ảnh của Việt Nam với bạn bè khắp năm châu. Hội nghị này chính là dịp để thu hút nhiều chuyên gia nước ngoài đến Việt Nam, kết hợp dự Hội nghị với việc tìm hiểu, tham quan đất nước, con người Việt Nam nói chung và thủ đô Hà Nội nói riêng. Như vậy, Hội nghị đã góp phần tăng thêm tình đoàn kết, tạo cơ sở hỗ trợ cho sự phát triển hoạt động thông tin-thư viện của Việt Nam.

Kết thúc 4 ngày Hội nghị Thư viện số châu Á - ICADL lần thứ X, Ban Tổ chức cũng như tất cả các đại biểu trong và ngoài nước tham dự đều đánh giá Hội nghị đã thành công tốt đẹp, đạt được các mục tiêu đề ra và đây là sự kiện nổi bật nhất trong hoạt động thông tin-thư viện của Việt Nam năm 2007.

Hội nghị Thư viện số châu Á- ICADL lần thứ XI sẽ được tổ chức vào cuối năm 2008 tại Bali - một hòn đảo xinh đẹp nổi tiếng của Indonesia.

Tài liệu tham khảo

1. Pháp lệnh Thư viện, ngày 28 tháng 12 năm 2000.
2. Nghị định số 159/2004/NĐ-CP ngày 31/8/2004 của Chính phủ về hoạt động thông tin KH&CN.
3. ICADL 2007 Hội nghị Quốc tế thư viện số châu Á lần thứ X - The 10th International Conference on Asian Digital Libraries, 10-13, December, Hanoi -2007, programme.
4. Dion Hoe-Lian Goh, Tru Hoang Cao.-Asian Digital Libraries. Looking Back 10 years and Forging New Frontiers.- Hanoi, December, 2007, Proceedings, 519 pages.
5. Digital Libraries development in Vietnam. Sharing Experiences.- Hanoi, December, 2007, Proceedings.